

נחלת הכלל החבויה

ג'ונתן ראו

אשתי גדלה במה שמומחי המערב מכנים, עם לא מעט התנשאות, מדינה "מתפתחת". חיי החברה בכפר שלה נסובו בעיקרם סביב לעץ. אנשים התקהלו שם מידי ערב כדי להיפגש, לספר סיפורים וסתם לבלות את זמנם בצוותא. זיכרונות הילדות החמים ביותר של אשתי כוללים משחקי מחבואים בחוץ מסביב לאותו העץ, בעוד ההורים יושבים תחתיו ומשוחחים, או בעודם יושבים על המרפסת ששימשה גם היא למטרה דומה. העץ היה יותר מסתם מקום מפגש רוגע. הוא היה נכס יצרני - נכס כלכלי במובן השורשי של המילה. הוא יצר קשרי אחווה בין שכנים, רשת של מידע ומרכז פעילות לילדים שהתרוצצו ושיחקו במשחקים שהם עצמם המציאו. הוא היווה גשר בין דורות. הוא איפשר למבוגרים להשתלב בזרם החיים היומיומי, וילדים זכו לדבר שהיום הוא במחסור בארה"ב - סביבה לא תחרותית ולא מובנית שההורים נמצאים בה בהישג יד. בארה"ב אנו מוציאים מאות מיליארדי דולרים על דברים רבים, ממרכזים קהילתיים ועד קלטות וידאו ייעודיות לילדים, כדי לנסות להשיג מטרה זו בחוסר יעילות משווע ועל פי רוב עם תוצאות פחות חיוביות.

אך רוב כלכלני המערב יראו באותו העץ מצב פתטי של תת-פיתוח. הם יעודדו "מודרניזציה" שמשמעותה עבורם היא לגדוע את העץ ולגרום לאנשים לשלם כסף עבור הדברים שהוא סיפק. בחזונו יש עדיפות לכך שאנשים יישארו בבית ויצפו בטלוויזיה, ישחקו משחקי מחשב או יגלשו ברשת. בידור תאגידי יחליף את התרבות המקומית. במילים אחרות, יהיה גידור של נחלת הכלל החברתית. דבר שהיה נגיש לכל ובחינם יהפוך לסחורה הנצרכת בתשלום.

התוצאה היא "צמיחה" כפי שמגדירים כלכלנים את המונח. כסף יחליף ידיים. אך כמובן יהיו גם תוצאות לוואי: מגפת השמנה, חוב, ריקבון סביבתי, המין והאלימות של התרבות הממוסחרת, התפוררות של קשרי הקהילה.

זהו סיפורה של נחלת הכלל, שהיא חלק החיים השוכן מחוץ לשוק או למדינה. נחלת הכלל היא הכלכלה הסמויה מן העין, נוכחת בכל עת אך מושכת את תשומת הלב רק לעתים נדירות. היא מעניקה לנו את המערכות תומכות החיים - הן האקולוגיות והן החברתיות. אך כמעט תמיד היא מנוצלת לרעה ונמצאת בהידרדרות. הרס נחלת הכלל הוא חוט השני (הלייטמוטיב) של רוב מה שאנו מכנים "פיתוח". הוא החוט המקשר בין רבות מהבעיות בפניהן ניצב עולמנו כיום. זיהום המים והאוויר, הרעש, הפרבור

והתפוררות הקהילה, המדמנה התרבותית אותה אנו מכנים "בידור" והניסיונות להנדס ולרשום כפטנט את בסיסם הגנטי של החיים עצמם – באלו ובנושאים רבים נוספים, לב הענין הוא דבר אחד זהה: הרס נחלת הכלל בשמו של הרווח הפרטי.

מה עוד יש?

כבר משך למעלה ממאה הדיון הציבורי בארה"ב נוטר מקוטב – המגזר הציבורי מול המגזר הפרטי, הממשלה מול השוק, התאגיד מול המדינה. אלו תחמו את גבולם של הדמיון והיצירתיות במדיניות וכן את תפישת המציאות עצמה.

התולדה היא עולם המרודד לשתי אפשרויות וקוצר ראייה המקובע במדיניות רשמית. מחנה אחד רוצה שהשוק יהיה חזות הכל וכל דבר יהפוך מוצר למכירה. המחנה השני עונה לו בתוכניות ומדיניות של מוסדות המדינה המכילות הכל. זהו דיון בין וול-מארט לסעד, בין השתלטות תאגידית על החיים לבין רגולציה אינסופית של הכל, ומכל זה נותרת שאלה חיונית אחת – מה עוד יש?

התשובה "נחלת הכלל" (the commons) מעוררת לרוב רגע של תמיהה. האם כוונתך לממשלה? לאדם הפשוט? לגן ההוא בבוסטון? הן בפוליטיקה שלנו והן בתקשורת נחלת הכלל כביכול אינה קיימת כלל. אך נחלת הכלל היא בסיסית יותר מהמדינה או השוק. זהו התחום הכביר שהוא המורשת המשותפת של כולנו ושבנו אנו משתמשים מבלי שיגבה מאתנו מחיר. האטמוספירה והאוקיינוסים, שפות ותרבויות, מצבורי הידע והבינה האנושית, מערכות התמיכה הלא פורמליות של הקהילה, השלום והשלווה להם אנו מייחלים, אבני הבניין הגנטיות של החיים – כל אלו הם פניה השונים של נחלת הכלל.

חלק מהם הם מתת הטבע, אחרים הם התוצר הקולקטיבי של המאמץ והיצירה האנושיים. חלקם חדשים, כגון רשת האינטרנט. אחרים עתיקי יומין, כמו פולקלור וקליגרפיה. אך הם כולם "שייכים" לכולנו אם זו המילה להשתמש בה. לאיש אין זכויות בלעדיות. אנו יורשים אותם בצוותא והם יותר בסיסיים בחיינו מאשר המדינה או השוק. לא קשה לדמיין את החיים ללא משרד המסחר או ללא האתר של אמאזון. קום, אך לא ניתן לדמיין את החיים ללא שפה או אוויר ראוי לנשימה. כרוכה בכך אחריות גדולה. בהשאלה ממילותיו המפורסמות של אדמונד ברק אנו "שוכרים בעלי חזקה זמנית בחיים", ו"אל לנו לחשוב כי יש לנו הזכות לדלל את הירושה או לדרדרה עם פסולת".

כפי שאמרו לנו סבותינו – השאירו את המקום נקי כפי שמצאתם אותו אם לא נקי יותר. אך כיום רק מעטים מאתנו קשובים לציווי. ערכה של נחלת הכלל הוא בלתי משוער. אך כיוון שאין שפה מוסכמת לדון בכך, או מערכת חוקים בכדי להגן עליה, נחלת הכלל היא מושאם של חדירה, שוד, וניצול לרעה מתמשכים. בכל יום מגיעים דיווחים

על תקיפה נוספת – על השקט שלנו, הזירה האזרחית שלנו, המארג של הקהילה שלנו, מאגר הידע הקולקטיבי שלנו והאוויר והמים שאנו זקוקים להם לחיינו. חברות הסלולר תובעות לנכס לעצמן מנחלת הכלל את התדרים להם הן זקוקות, תאגידים מנכסים לעצמם את שמם של מוסדות ציבור כגון אולמות ספורט, וחברות תרופות מקבלות בעלות על מחקר אוניברסיטאי כך שמטרתו הופכת לייצר יותר כסף במקום לקדם את הידע האנושי. אפילו המים בעולם הופכים לסחורה למכירה. העיתונים מלאים בכותרות כגון 'מניות חברות מים גועשות'.

התוצאה היא אשליה סטטיסטית של קידמה – גידול בעסקאות כספיות המסותרות מציאות של ירידה במרכיבים רבים של רווחה אמיתית בתמונה הגדולה של חיינו. ביזת נחלת הכלל היא הכלל הדומיננטי בתהליך אותו אנו מכנים באופן כה מטעה – "צמיחה". הצמיחה הפכה לתהליך קניבלי. במקרים הולכים ורבים היא אינה מוסיפה "טובין" (מוצר) שלא היה קיים קודם. במקום, היא לוקחת טובין מנחלת הכלל, מדלדלת או מדרדרת אותו ואז מוכרת לנו אותו חזרה בצורה ממוסחרת או כתחליף סינתטי. מזהמים את האגמים והנהרות ואז מוכרים בריכות שחיה ומים מינרליים. הורסים את דפוס הפיתוח המסורתי של הכפר, מכריחים אנשים לנסוע במכוניות ואז מוכרים להם הליכונים ממוכנים וגלולות הרגעה.

הדוגמאות הן אינסופיות. במקביל, ככל שחלק גדל של החיים נדחק לזירה הדורשת משאבים כספיים, גדל אי השוויון. אנו נותרים בתחושת מצוקה, תחושת מתח וחוסר בטחון כלכלי, מודאגים לגבי מה שצופן העתיד לילדינו ונכדינו ומתמודדים עם אויב כרוני נטול שם או צורה.

עורכי דין לא, תגליות מקריות ומזל כן

נעשו מאמצים רבים להגדיר את נחלת הכלל, אך היא אינה ניתנת להגדרה מדויקת. היא מגוונת מידי ומושרשת מידי בתהליך החיים. נחלת הכלל אינה זהה לתוכנית ציבורית. היא אינה, למשל, התוצאה של מחקר במימון ממשלתי, או של מוסדות חינוך ציבוריים. דברים אלו נוצרים באמצעות המוסדות של המגזר הציבורי. יש להם השלכות ציבוריות רחבות היכולות להעשיר את נחלת הכלל – לדוגמה אם מחקר שנעשה במימון ממשלתי מפרסם את תוצריו בפרסום פתוח לציבור. אך אין הם נחלת הכלל עצמה.

איכותה של נחלת הכלל היא שהיא פשוט נמצאת שם. על פי רוב אין כללים פורמליים המכוונים את מנגנוני הפעילות של נחלת הכלל. אחת ממשמעויות הדבר היא צמצום מבורך במספר עורכי הדין. אנשים לא נזקקים לחוזה כדי לנשום, אישור חכירה כדי להפליג באוקינוס או תעודת ביטוח כדי להתקשר לשכן ולבקש עזרה. הם אינם משלמים

תמלוגים כדי להשתמש בשפה או כדי לספר אגדות עם לילדיהם. עם זאת, ידרשו לנו חוקים חדשים ועורכי דין מסוג חדש על מנת להגן על חלקים מנחלת הכלל. תכונה נוספת של נחלת הכלל היא העדר פרסום. השוק תמיד דוחף לנו את הטובין והשירותים שלו לפרצוף, מה שעלול לעורר ספקות לגבי המידה בה הם באמת טובים ומה בדיוק הם משרתים. נחלת הכלל, לעומת זאת, פשוט ממתינה לשימוש שיעשה בה. לעתים קרובות היא מתגלה. אם קיים מפרצון נעים לשחיה אנשים יגלו אותו. נחלות כלל חברתיות קמות באופן ספונטני - הרחוב העירוני ההופך למגרש משחקים או לבזאר, הספה הישנה הזרוקה במגרש הריק ההופכת למקבילה של העץ הכפרי בשכונת המצוקה. העובדה שאין צורך בפרסום מעידה יותר מכל על תועלתה של נחלת הכלל לעומת מוצרי השוק המודרני.

תכונה שלישית של נחלת הכלל היא שהיא מייצרת מצבים לתגליות מקריות ולחיבורים תלויי מזל. תוצרי הלוואי של השוק הם מצערים יותר ויותר, מגזי החממה ועד מגפת ההשמנה הנובעת מהנסיגות "לדחוף" ג'אנק פוד לילדים. כיוון שלשוק יש אובססיה עם ספקטרום צר מאוד של תחומי העניין האנושיים - בעיקר עשיית כסף - הוא נוטה להתעלם מבעיות שאינן מופיעות בשורה התחתונה של מאזני תאגידים. לנחלת הכלל לעומת זאת יש ענין הוליסטי באנשים כישויות שלמות, ולדבר זה יש מכפיל של השפעות חיוביות במיוחד בבניית אמון וחיוזוק המארג החברתי. תוכנות בעלות קוד מקור פתוח כמו לינוקס מייצרות רשת לא פורמלית לשיתוף פעולה של מתנדבים התורמים מזמנם וכשרונם. פארק שכונתי יוצר קהילות של בעלי כלבים, שחקני שח, קבוצות כדורגל או הורים לילדים. גם כמקור אנרגיה יש לנחלת הכלל יתרונות גדולים. אנרגיית השמש והרוח אינה מזהמת ונגישה לכל, זאת בניגוד לפטרו-כימיקלים מזהמים ויקרים. היא מפתחת כושר קיום-עצמי והתפתחות כלכלית ברמה המקומית, בניגוד לתלות בתאגידים גלובאליים ולחילופי איומים גיאו-פוליטיים.

כמובן שאין זה מה שאנו רגילים לשמוע על נחלת הכלל, כשאנו בכלל שומעים עליה משהו. משך כמה עשורים ריחפה עננה כהה מעל למושג, עננה שנוצרה בעיקר בשנת 1968 עם פרסום מאמרו החשוב של גרט הרדין "הטרגדיה של נחלת הכלל" בעיתון Science. בקריאה חוזרת היום קשה שלא להשתומם על התהודה העצומה שגרם המאמר. הרדין למעשה לא כתב כלל על נחלת הכלל. הוא כתב על אוכלוסיה, ונחלת הכלל - או הקריקטורה של נחלת הכלל אותה יצר - שימשה לו בעיקר ככלי רטורי. ביוצרו קריקטורה זו השתמש הרדין בטריק עתיק היומין של הכלכלנים - להניח כי כל אותם דברים שלא נוחים לבניית הטיעון אינם קיימים. הבה נניח כי מבנים חברתיים או כללים המסדירים את השימוש אינם קיימים ובבקשה - נחלת הכלל הופכת לטרגדיה. אך בחיים אין זה כך. בחיים על פי רוב קיים מבנה חברתי סביב נחלת הכלל. במגרשי

כדורסל בערים הכלל הוא פשוט וידוע לכל: המפסיד יושב בצד בעוד המנצח ממשיך ומשחק מול הקבוצה הבאה בתור. במקרים אחרים ישנם חוקים פורמליים המוטמעים במבנה של חיי הקהילה, כמו בגינות קהילתיות. בהינתן תנאים אלה הופכת נחלת הכלל מטרגדיה לקומדיה, היא יכולה להסתכם בשמחה ובהצלחה, ועל פי רוב היא אכן עושה זאת.

התרבות פורחת בנחלת הכלל: די להשוות בין התפריט במסעדה סינית, הנסמכת על נחלת הכלל הקולנירית, לבין התפריט של מקדונלדס על כל פריטיו מוגני הפטנט והסימן המסחרי הרשום. השפה האנגלית היא אולי נחלת הכלל האולטימטיבית והיא הולכת ונעשית עשירה מידי יום כאשר אנשים מוסיפים מילים וביטויים, כמובן ללא הוקרה או תגמול על תרומתם.

הנקודה אינה הרומנטיזציה של נחלת הכלל או ניסיון לטעון כי היא חזות הכל בעצמה. השוק מבצע דברים מסוימים היטב וכך גם ממשלות. השאלה היא עניין של קנה מידה ושל הצורך בגבולות על מנת לתחום את השוק בתחומים בהם הוא מתפקד היטב. "כלכלת השוק אינה הכל", הצהיר הכלכלן השמרן וילהלם רופקה כבר בשנות ה-50. "תומכי כלכלת השוק משרתים אותה בשירות דב על-ידי התעלמות ממגבלותיה".

חידת חוסר הנראות

לפני שנוכל לזכות מחדש בנחלת הכלל, עלינו להיזכר כיצד להבחין בה. זו אינה משימה פשוטה. כשאנו נושמים את האויר או דוברים את שפתנו או מרכלים עם שכנינו בחדר המדרגות, רק לעתים נדירות עולה על דעתנו כי אנו עושים שימוש בנחלת הכלל. השימוש בה הפך סמוי והתקשורת אינה מסייעת. אין לנו כמובן דיווחים חדשתיים על מצב נחלת הכלל היום, לא נושאים נאומים אודותיה מעל הדוכן בכנסת. העיתונאים עמוסים בעמודים רבים של דיווחים על ביצועי המניות בבורסה, אך כמעט אף מילה על הנכסים ששייכים לכולנו.

חוסר הנראות נובע בראש ובראשונה מהאינטרסים של התקשורת והפוליטיקאים. המפרסמים ומממני הקמפינים הפוליטיים עושים את הונם כאשר הם מנצלים את נחלת הכלל ולא כשהם עוזבים אותה במנוחה. הם מקבלים חיזוקים ממערכת אמונות המתייחסת לנחלת הכלל כפי שפעם התייחסה לנשים – כלא ראויה לאזכור. מערכת אמונות זו מכונה כלכלה – שהיא דרך להתבונן בעולם המתיימרת להיות המציאות בעצמה – נקודת מבט המתחזה לעולם כשלעצמו. זהו העולם כפי שנראה מנקודת המבט של שטר הכסף. חלקת המציאות היחידה שנקלטת בתפישה הכלכלית היא זו שמבוצעת בעסקאות כספיות.

כל שאר העולם הוא גוף מתפתח נטול צורה הממתין לכוחות מעניקי החיים של הכסף כדי לזכות בחיים וקיום במציאות. בדרמה רוחנית זו גידורה של נחלת הכלל הופך לסוג של התרוממות - פעילות מיסיונרית. הכסף חולף לו מעל לנחלת הכלל ומצווה "ויהי אור". העץ בכפר הופך לתאגיד השידורים פוקס, החצוצרות רועמות במרומים והמלאכים פוצחים בשיר. העיתונות מהללת את "ההתרחבות האיתנה של המשק". אם חלילה האנשים נסחפים חזרה אל העץ הכותרות מאיימות ב"נפילת אמון הצרכנים" ומזהירות כמובן מהמיתון הממשמש ובא בעקבותיו. מדדי הקידמה הרשמיים, היצרנות, התמ"ג ודומיהם - הם אלתורים של אותו תסריט-על. לוח המחוונים שלנו מודד אך ורק את ההוצאה הכספית.

אנו נוטים להפוך למה שאנו בוחרים לראות. תרבות הרואה רק את חלקת החיים המבוצעת בעסקאות כספיות מביאה לדומיננטיות של חלקת החיים הזו. שווקים בעבר היו מפגשים מבודדים ומובחנים בזמן ובמקום. כיום השוק, בהא הידיעה כמובן, ממלא את החלל כולו. הוא ממלא את הבית, בית הספר, הפוליטיקה, התקשורת, את הסביבה החזותית והלשונית של חיי היומיום. גידורה של נחלת הכלל הפך לגידור התודעה, יצירתו של גולם קוגניטיבי מגונן המונע חדירה של כל דבר העשוי להזכיר לנו דבר מה מלבד קניה ומכירה. כדי לזכות מחדש בנחלת הכלל עלינו ראשית לנקוט בפעולת היזכרות מחושבת ומתוכננת, שכן כל התרבות מוטת השוק מבקשת רק שנשכח. אך השאלה הגדולה היא: מה יש לעשות כדי לזכות מחדש בנחלת הכלל? התשובה אינה נסיגה אוטומטית למגזר ציבורי רחב יותר, היא אינה הרחבתה של המדינה הבריורקרטית. המדינה יכולה לחסל את נחלת הכלל באותה יעילות שהשוק יכול, כפי שהודגם על ידי ניסיון של ארצות הגוש המזרחי לשעבר. ההרס הסביבתי רווח שם כמו במדינות הקפיטליסטיות אם לא מעבר לכך ונחלת הכלל החברתית הצטמקה לנוכח פלישת המדינה לכל מילימטר של מרווח חברתי.

באותה המטבע, מנגנוני השוק יכולים אף להעשיר את נחלת הכלל כשהם מופעלים בקנה מידה נכון. החנויות ברחוב המסחרי המסורתית, לדוגמה, הן חיוניות למרקם הקהילה וזו אחת הסיבות העיקריות מדוע עצירת וול מארט ובני דמותו היא כה חשובה. מעבר לכך, לראות את הפתרון בחזרה למגזר ציבורי רחב אומר גם לחזור לקיטוב הישן והמזיק. במקום זאת עלינו להכיר בכך שנחלת הכלל היא נפרדת מהשוק והמדינה גם יחד והיא זקוקה למסגרת התייחסות חוקית משל עצמה.

אנו זקוקים לכללי יסוד חדשים להגנה על רכושנו המשותף, בדיוק כשם שישנם כללים וחוקים המגנים על הרכוש הפרטי של כל אחד מאתנו. זוהי נקודה עקרונית. השוק אינו מעשי ידי שמים; הוא אינו צומח ספונטנית מן הטבע. חברות יוצרות שווקים וחברות מקיימות אותם. ללא המבנה המוסדי והמשפטי של הממשלה - מערכת הכסף,

חוקי הבנקאות וניירות הערך, ההגנה על פטנטים וזכויות קנין, ההגנה על הפקת הנפט במקומות רבים ועוד – השוק המודרני לא היה מתקיים.

אם השוק נזקק לכל התפאורה הרבה הזו, אין זה מפתיע שגם נחלת הכלל זקוקה למעט. הרי בסופו של דבר נחלת הכלל אין אמצעי הגנה בכלל. לשווקים ולמדינות יש עורכי-דין, לוביסטים, צבאות – מנגנון תוקפני מובנה. נחלת הכלל לעומת זאת היא במהותה לא פורמלית. מטבעה היא מעניקה ולא תוקפנית. בהיותה מנותקת ממזומנים אין היא יכולה ליצור הגנה מאורגנת. היא השקט המותקף בידי הטלפונים הסלולריים, העמק הפורח תחת כף הדחפור, המאגר הגנטי שחברות הביוטק נחפזות לנכס לעצמן בהגנה מסחרית. אין היא יכולה להגן על עצמה. היא זקוקה לעזרה.

הממשלה לא מסוגלת לנהל נחלת כלל בדיוק כשם שאינה מסוגלת לנהל שוק. אבל היא יכולה לקבוע כללים וגבולות בדיוק כפי שהיא קובעת לשוק. האפשרויות הן אינסופיות. אנו יכולים למשל להימנע מההשפעות המאכלות של סבסוד לכבישים, של אזורי מסחר בשולי הערים, של חוקי מתאר מיושנים ועוד, על נחלת הכלל החברתית של הרחוב המסחרי השכונתי. אנו יכולים להקצות יותר תדרים לשימוש הקהילה במקום לשימוש תאגידי, כדי שגלי האתר שלנו ידמו לעץ בכפר במקום לשמש למתקפה על פרטיותנו. אנו יכולים להציב גבולות בפני הרעש והפרסום הבלתי פוסק בסביבה החזותית שלנו, ואנו יכולים למנוע את הפיכת רשת האינטרנט לכלי התקפה ממוסחר נוסף.

אם הממשלה מאמצת מערכת כסף המותאמת לצורכיהם של שווקי ההון ותאגידים גלובאליים, האם היא לא יכולה במקביל גם לעודד מערכות כספים מקומיות המעודדות התפתחות כלכלית ברמה המקומית? אם הממשלה מגינה על פיתוחים של תאגידים באמצעות חוקי פטנטים, האם היא לא יכולה גם להכריז על המאגר הגנטי – ההמצאה של הטבע – כמוגן בפני ניסיונות המסחור של רשמי הפטנטים של התאגידים?

בצעדים אלה אין חדירה של הממשלה למרחבים כלכליים חברתיים חדשים. נהפוך הוא, הצעדים הללו יאפשרו למשהו מלבד התאגידים למלא את החלל הזה. בנוגע לסביבה הטבעית זה בהיר במיוחד. האוקיינוסים והאטמוספירה אינם שייכים לממשלה או לשוק. הם שייכים לכולנו ועל המדיניות הסביבתית לשקף עובדה זו. דרך אחת היא לגרום לתאגידים לשלם עבור מה שהם משתמשים בו, בין אם כמשאבים ליצור או לשם קליטת פסולת. אחרי הכל זה הרי רכושנו לתוכו הם משליכים את הפסולת. כשם ש"טבע" או "אינטל" לא ירשו לנו להשליך את האשפה שלנו בשטח מפעלם ללא תשלום, למה עלינו להתיר להם להשליך את האשפה שלהם ברכוש המשותף שלנו בחינם?

גישה כזו לא תחליף סטנדרטים קשוחים לגבי זיהום; היא תוסיף עליהם. הרעיון הוצע כבר בעבר אך מנקודת ראות של השוק ולא של נחלת הכלל. פיטר ברנס, ממיסדי

חברת כרטיסי האשראי ושיחות החוץ Working Assets, מציע "נאמנות שמים", אשר תזכה בתשלומים אלה ותחלקם לנו - הבעלים. שיטה כזו תכיר בכך שיש זכות לבעלות משותפת על השמים בדיוק כשם שיש זכויות קנין פרטיות למפעלים המזהמים את השמים.

תפיסת נחלת הכלל כמכלול

כמובן שאנשים פועלים כבר בתחומים רבים הקשורים לנחלת הכלל, עם הצלחות לא מעטות. מה שחסר הוא רציונל משותף. יש לעשות למתקפות הרבות על נחלת הכלל את שעשה תומס פיינ לפגיעות ולעלבונות הרבים שספגו בני הקולוניה האמריקנים מהבריטים - להזריק בהם את העוצמה של רעיון מאחד. כבר עשורים שאנשים נלחמים מלחמות נפרדות, סותמים אלפי חורים באלפי סכרים. הם נלחמים בזיהום של הסביבה הטבעית והקוגניטיבית. הם ניסו לעצור את מסחור בתי הספר הציבוריים ומתקפות התאגידים על ילדיהם. הם נלחמו בתחבורה, רעש, פרבור ורישום פטנטים על צורות חיים - קרבות כה רבים שקשה לזכור.

יש להכריז עתה כי אלו הם אספקטים שונים של קרב אחד. אין אלו רק קביעות עמומות אודות "האינטרס הציבורי". אין הם מתקפה על זכויות הקניין. הם ניסיון להגן על זכות קניינית - הזכות לקניין משותף.

לפני מעט יותר ממאתיים שנה הסתכלו אנשים בחיים הכלכליים סביבם וראו דברים שונים. הם ראו בתי חרושת ומשקים חקלאיים, חברות ספנות ותיאטראות ועוד ועוד. ואז הגיע אדם סמית' ואמר "רגע, אלו אינם רק דברים שונים, אלו אספקטים שונים של דבר אחד - שוק". הגאונות של סמית' היתה בעיצוב צורתו המנטלית של המכלול, והרעיון שלו שלט בדמיון הציבור מאז ועד היום.

כעת עלינו לעשות זאת גם עם נחלת הכלל. עלינו להכריז כי זיהום האויר אינו רק איום על הבריאות. הוא פגיעה בזכות קניינית משותפת, צורה של לקיחה. פרבור אינו רק שימוש לא יעיל באנרגיה וקרקע. הוא מדלדל את נחלת הכלל החברתית, שלרוב איננה פורחת בעולם של כבישים מהירים ומרכזי קניות. החדירה המסחרית לילדות אינה רק בעיה של השמנה והיפראקטיביות. היא כרוכה בשאלה גדולה בהרבה של נחלת הכלל הנרטיבית - השאלה של מי מחבר את הסיפורים עליהם גדלים ילדים ולאיזו מטרה.

משך עשרות שנים הימין הפוליטי, נושא דגל ה"חופש" הכלכלי, נלחם במה שהוא מכנה "לקיחה" של רכוש פרטי בידי הממשלה. עתה הגיעה העת להילחם בלקיחה של מה ששייך לכולנו.